

сітка годин, відведених для курсу теорії та практики перекладу, не дозволяє готувати справді кваліфікованих фахівців цієї справи. З метою вдосконалення підготовки спеціалістів-перекладачів зі слов'янських мов, ми збільшили кількість годин на вивчення курсу теорії та практики перекладу (на сьогодні це 54 год., з них - 36 лекційних і 18 практичних – для III курсу). Для бакалаврів підготовлено спецкурси "Практика перекладу суспільно-економічних текстів", "Практика перекладу юридичних текстів", "Практика перекладу художніх текстів". Нагадаємо, що викладачі кафедри слов'янської філології мають досвід практичної роботи з суспільно-політичними та художніми текстами. Високо оцінені переклади доцента А. Л. Татаренко сербською мовою і з сербської мови, М.Б. Василичин з сербської мови, Х.М. Стельмах з сербської і з польської мови, доцента Л.П. Васильової хорватською мовою.

Підсумовуючи короткий огляд історичного розвитку та аналізуючи сучасний стан, проблеми і труднощі, які виникають сьогодні, все ж можна з упевненістю сказати, що славістика у Львівському університеті має давні традиції, значні науково-освітні здобутки та реальні перспективи функціонування й розвитку в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Галенко І.* Науково-методична робота кафедри слов'янської філології Львівського університету (1889-1918). - Л., 1984. - С. 39-46; 2. *Онишкевич М.Й.* Кафедра слов'янської філології Львівського університету (1939-1962 рр.) // Питання слов'янського мовознавства. - №9. – 1963. - С.111-123.

Булаховська Ю.Л. (Київ, Україна)

Декілька думок про славістику

У статті представлений ретроспективний огляд основних етапів розвитку української славістики, а також її здобутків, зокрема у сфері вищої освіти, в контексті окремих культурних процесів і тенденцій.

Ключові слова: українська славістика, історія славістики.

В статье представлено ретроспективное обозрение основных этапов развития украинской славистики, а также ее достижений, в том числе в сфере высшего образования, в контексте отдельных культурных процессов и тенденций.

Ключевые слова: украинская славистика, история славистики.

The article focuses on retrospective review on the main stages of development of the Ukrainian Slavic studies and its achievements in higher education and some cultural processes and trends.

Key words: Ukrainian Slavic studies, Slavic studies history

Якщо говорити абсолютно чесно, то славістичним студіям (і у плані суто науковому, і у плані навчально-вузівському) приділяється зараз не так вже багато уваги, як скажімо, в роки 50-ті – 80-ті минулого століття, хоча формально існує й зараз і постійний Комітет славістів, і Міжнародні з'їзди славістів, котрі відбуваються періодично – кожні п'ять років у столицях або просто великих містах саме слов'янських країн. Отже, мене персонально просять (як живого свідка і досить активного учасника цих “процесів”) розказати правду про славістику тих часів. Чому саме йдеться про правду? Бо іноді (час від часу) з'являються в пресі сенсаційні статті про творчу постать когось із відомих славістів (академіків: Олександра Івановича Білецького, Леоніда Арсенійовича Булаховського, Юрія Володимировича Шевельова, Григорія Давидовича Вервеса) – людей абсолютно різних характерів; сказати б, навіть, різних “ідейних орієнтацій” і різних “славістичних масштабів”. З тих статей можна дізнатися і фактичну правду, і абсолютну, кричущу фактичну неправду, скажімо, про їхні біографії або “безкомпромісну”, наприклад, любов Ю.В.Шевельова до всього українського.

Я не беруся говорити про все і про всіх (хоча фактично знаю чимало, якраз на підставі своєї “біографії” і свого досить довгого наукового життя у “славістиці”). Тільки – про певний “славістичний контекст” часів моєї Університетської молодості (студентських, аспірантських і викладацьких часів) – спробую.

Це був кінець років 40-х – середина 50-х років минулого століття. Тоді славістику (у широкому розумінні) в Україні, зокрема, (у тісному контакті з Москвою і Ленінградом), почали кваліфіковано “піднімати” на вищий щабель. Фактично це сталося у зв'язку з організацією кафедри слов'янської філології у Київському й Львівському державних університетах (котрі і зараз працюють “в унісон”).

Отже, у Київському університеті з'явилося окреме російсько-слов'янське відділення філологічного факультету, дуже близьке, крім інтенсивного вивчення польської й чеської мов і літератур, - відділенню російському й українському та й романо-германському у тому ж університеті.

До наших програм входило й вивчення історії СРСР, історії Західної Європи й Америки, поглиблене вивчення філософії, а також латині й західноєвропейських мов (або німецької, або англійської, зрідка – французької).

Склад наших студентських груп (першої – старшої і нашої – другої) був дуже строкатим щодо вікових особливостей (серед нас були й колишні фронтовики, наприклад, Василь Шевчук, Петро Іванов і Валентин

Струтинський); були й іноземці – чехи, з яких Борис Данек залишився з нами аж до кінця університетських студій; були й чоловіки, котрі, як наприклад, Андрій Маляренко пережили тут німецьку окупацію; декілька цілком дорослих дівчат – після німецької окупації: Галина Савченко, Світлана Шор, Вікторія Зозуль, Антоніна Матвієнко, Любов *Бондарос*, Ангеліна Зіпунова; дівчата мого віку з інтелігентських родин – Алла Багмут, Галина Пузікова; двоє хлопців приблизно мого віку, теж з інтелігентських родин: Олег Микитенко і Всеволод Нестайко. Незалежно від віку й “географічної приналежності”, усі наші студенти були дуже дружним колективом і залишилися саме таким назавжди (на жаль, багатьох зараз вже просто немає серед нас).

Забігаючи наперед, скажу, що дехто з моїх однокурсників “здобув ім'я” в науковому й культурному житті України: приміром, Петро Іванов став відомим українським поетом; Валентин Струтинський – відомим перекладачем з польської літератури; Олег Микитенко – видавцем журналу “Всесвіт”; Всеволод Нестайко – відомим українським дитячим письменником; ми з Аллою Багмут – професорами-науковцями; Антоніна Матвієнко – відомим працівником по лінії Енциклопедій тощо.

Дуже різноманітними за характером і знаннями саме в галузі славістики були й наші університетські викладачі. Кількох професорів: Миколу Кузьмовича Грунського як декана філологічного факультету і знавця історії славістики в широких масштабах; професора-історика Бричкевича; професора Агапія Пилиповича Шамрая, що викладав нам, зокрема, історію давньої польської літератури; професора, члена-кореспондента АН УРСР Сергія Івановича Маслова – блискучого знавця давньоукраїнської літератури у всеслов'янському контексті; його брата – професора Василя Івановича Маслова, який багато чого розповів нам про постать Кіндрата Рилєєва як автора поетичних творів саме на фольклорну й українську тематику; блискучі лекції з історії світової літератури академіка Олександра Івановича Білецького [1], і в галузі загального мовознавства, і лінгвостилістики (польська, чеська, словацька, болгарська й сербська мови та літератури) академіка Леоніда Арсенійовича Булаховського [2], а також професорів – Андрія Олександровича Білецького (загальне мовознавство) і Анатолія Хомича Іллічевського – із зарубіжних літератур (Античний світ, Західна Європа й Америка) ми дуже цінували.

Підкреслю – у полі нашого тематичного зору завжди при цьому залишалися літератури – російська й українська різних періодів.

Ми цінували також лекції й особливо практичні заняття з польської

літератури й мови – Марії Вікентіївни Сосновської; з чеської – Володимира Вацлавовича Волейника; наших молодих тоді викладачів: Станіслави Йосипівни Левінської і Валентини Костянтинівни Крементуло; цінували ми і нашого викладача з латини професора Павла Опанасовича Іванова.

Система навчання, зокрема на російсько-слов'янському відділенні, не була дуже складною: лекції, загальні курси, спецкурси і практичні заняття з польської мови і літератури (а другої – чеської) або, навпаки, першої – чеської мови і літератури (а другої – відповідно – польської).

З першого курсу починаючи, ми вже писали курсові роботи, спочатку вузько-тематичні, потім ширшого й складнішого змісту; потім ще складніші й “відповідальніші” дипломні, котрі “захищали” не гірше, ніж тепер дисертації. У мене, наприклад, курсові роботи були: “Порівняння в поемі Адама Міцкевича “Гражина”, “Варваризми” і їхня роль у польській мові”; тема дипломної роботи - “Мовне оформлення поеми Марії Конопніцької “Пан Бальцер у Бразилії”. Звертаю вашу увагу на органічний зв'язок літературознавства і мовознавства, зокрема лінгвостилістику.

У процесі нашого навчання велику роль відігравав “Славістичний гурток”, яким кваліфіковано й активно керував академік Л.А. Булаховський. Там читались цікаві студентські доповіді, скажімо, Алли Багмут “Про Краледворський і Зеленогорський рукописи” (в Чехії); Всеволода Нестайка (про творчість Ярослава Гашека); Валентина Струтинського (на тему поетичного польсько-українського перекладу) тощо. Спецкурси про А. Міцкевича й українську літературу і про І. Франка у розрізі українсько-польських літературних стосунків, які нам читав Г.Д. Вервес, чимало дали нам взагалі в розрізі розуміння контактних і типологічних зв'язків – у майбутньому.

Тепер декілька моїх думок про славістику загалом. Я певна, що фахова підготовка до Міжнародних з'їздів славістів і між'їздовських конференцій поклала традицію набагато раніше, ніж відбулися самі знаменні з'їзди: у Москві 1958 року, так званий IV Міжнародний з'їзд славістів, і Київський – 1983-го року, а набагато раніше – гадаю – паралельно з роботою кафедр слов'янської філології і підготовкою відповідних фахівців у Київському і Львівському університетах та у тісних програмно-наукових контактах з Московським університетом й Інститутом слов'янознавства АН СРСР.

Грали у нашій славістичній освіті важливу роль видатні українські літератори: Максим Рильський, Павло Тичина, Микола Бажан, ну і філолог Леонід Булаховський. Може, я зараз і не маю рації, але певна, що студенти даного профілю більше любили тоді обраний ними фах, ніж

студенти сучасні. Вони прагнули «вчитися», а не чекали поки їхні викладачі їм все «покажуть», «розкажуть», «пояснять», тобто, грубо кажучи, «розжують». Вони, навпаки, прагнули дізнатися про багато що самостійно (іноді навіть вступаючи в вполеміку з «пасивними» викладачами); за допомогою бібліотек; посильної участі у республіканських наукових конференціях; у відрядженнях до бібліотек Москви і Ленінграда; у слуханні лекцій кваліфікованих професорів, що приїздили до Києва з Польщі й Чехословаччини.

У роботі кожного студента вражала «самостійність»: мислення; засвоєння; орієнтації. Тепер, мені здається, панує більше пасивна надія на керівника: саме він усе «покаже» й «роскаже»; адже він, а не студент, практично «захистить» курсову і навіть дипломну роботу.

Неприємно вражає і масове прагнення до повторення тематики курсових і дипломних робіт. У наукових роботах та їхній популяризації, звичайно ж, повинно бути поглиблення чогось вже відомого, але ж не суто механічні повтори?! А саме – вже існуючих рукописів; чогось, що вже написано й повторене неодноразово; я вже не кажу про пряме повторення тематики і текстуальне вже захищених років два тому робіт, і абсолютно «некритичне» відтворення Інтернету.

Попереджаю, що в Інтернеті можуть фігурувати роботи і «тези» дуже кваліфікованих людей, а можуть же і фігурувати свідомі «пасквилі», на зразок «сенсаційних викриттів» Олеся Бузини, що активно перевершив досвід Герострата і чії типологічні паралелі звучать у стилі відомого українського висловлювання «на городі – Бузина, а в Києві – дядько».

Вірю, що серед нашої сучасної студентської молоді є здібні кадри, а славістика – цікава саме для слов'янських народів – має позитивне майбутнє.

І останнє: мені особисто не імponує прийнятий зараз дрібний розподіл філологів: на мовознавців, літературознавців (зокрема, істориків літератури, теоретиків літератури і компаративістів) і фольклористів. Звичайно, вужча спеціалізація може бути, але філологія передбачає широкі знання, широкі орієнтири, – інакше не можна побачити цілого.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білецький О.І. Зібрання праць: У 5-ти т. - Т. 3. - К., 1966. - С. 272–496
2. Булаховський Л.А. Вибрані праці: У 5-ти т. – К., 1975.